
L'Ajuntament de Sabadell en els anys setanta: de la plenitud a l'esclerosi

Martí Marín i Corbera, UAB

Durant els anys setanta, l'Ajuntament de Sabadell reflectia un joc d'equilibris entre els fidels al règim franquista –encapçalats per empresaris– i les *joves generacions* de falangistes formats en el Frente de Juventudes, sota el lideratge estable de l'alcalde Josep Burrull. En aquests anys l'oposició local guanyà el carrer i es revelà com a majoritària a la localitat, tot desbordant qualsevol pretensió de consens passiu que tinguessin les autoritats franquistes. L'estretor del consens franquista es revelà progressivament el 1976 fins a culminar amb la desaparició de qualsevol representant del franquisme en el consistori elegit el 1979.

En les darreres eleccions municipals pel sistema de terços –familiar, sindical i corporatiu–, convocades pel règim franquista al final de 1973, tots els regidors elegits a Sabadell eren tinguts per fidels a l'ordenament polític sense cap mena de reserves, independentment de la diversa procedència sociopolítica de cadascun –entre les quals dominava la falangista–. A diferència del que havia passat en altres ciutats catalanes –tot i que a poques–, on algunes persones desafectes havien accedit a l'Ajuntament, com ara a Badalona, Girona o Terrassa fins a un total –misèrrim– de 32 regidors sobre els 3.519 que prengueren possessió, Sabadell havia repetit l'experiència de 1970 i havia *elegit* un consistori unànimement addicte, fins i tot en el terç en el qual, en teoria, hi havia una real elecció, el familiar, amb una participació rècord a la província, un 47,78 %.¹ Els nous regidors del consistori prengueren normal possessió dels seus càrrecs a primers de 1974, sense que l'esdeveniment significués res d'especial en la vida ciutadana. En portes del traspàs de poders del dictador Francisco Franco al seu successor a títol de rei –per obra i gràcia de la biologia, finalment–, a Sabadell semblava complir-se la màxima del règim que parlava de l'existència d'una "*mayoría silenciosa*" favorable al manteniment d'una estructura jurídicopolítica fonamentada en els "*Principios Fundamentales del Movimiento*".

Dos anys després, el febrer de 1976, la ciutat era profundament trasbalsada per una vaga general que impressionà tan fortament el governador civil, Salvador Sánchez-Terán, i el ministre de Governació, Manuel Fraga, que no dubtaren a qualificar-la de revolucionària i bolxevic. Segons el governador civil, a Sabadell es va produir "la situación más grave de toda la transición en Cataluña, un ensayo de toma revolucionaria de una población".² El ministre

reblava el clau amb la seva idea que: "Aún falta un análisis serio de lo ocurrido en Vitoria; y que se intentó también en Sabadell: una ocupación de la ciudad como Petrogrado en 1917".³ D'aleshores ençà, les organitzacions obreres –fonamentalment les Comissions Obreres (CCOO)–, els partits de l'oposició –sobretot el Partit Socialista Unificat de Catalunya (PSUC)– i el conjunt de la ciutadania per mitjà de les associacions de veïns, les entitats culturals, els col·legis professionals, etc., amb el carrer guanyat, desbordaren l'Ajuntament fins que fou reemplaçat el 1979 per un de democràticament elegit en el qual no quedà ni rastre d'aquell conjunt d'addictes de 1974.

Què havia passat? Hem de creure que sobtadament la ciutat s'havia trastornat completament fins a modificar de soca-rel la seva personalitat política? De cap manera. Les circumstàncies que permeteren aquesta explosió opositora a la ciutat es covaven des de molts anys enrere. El que succeïa és que ni els mitjans de comunicació locals –premsa, ràdio– no se n'havien fet ressò, ni les autoritats no havien reconegut públicament unes circumstàncies que coneixien i que, de portes endins, eren una font constant de preocupacions. L'existència d'una base ciutadana opositora com la que propicià l'esclat de 1976 no agafà ningú completament desprevingut, excepte per les seves proporcions. Fou *sorprenent* també per la resolució exitosa de cara a les aspiracions del que es revelà públicament com una sorollosa i activa oposició, en procés cap a esdevenir obertament majoritària.

En aquest article intentaré donar compte del paper jugat pel consistori de la ciutat durant la dècada dels setanta i del significat de la seva composició sociopolítica. Una dècada dels setanta que, tot i no ser considerada prodigiosa com l'anterior, fou testi-

1 Al voltant del joc de les eleccions locals per terços i altres aspectes de la política municipal franquista, vegeu Martí MARÍN, *Els ajuntaments franquistes a Catalunya. Política i administració municipal, 1938-1979*, Lleida: Pagès, 2001, com també –en el cas de Sabadell– la meua memòria de doctorat, "Franquisme i poder local. L'Ajuntament de Sabadell, 1939-1979", UAB, Bellaterra, 1990 (Arxiu Històric de Sabadell, d'ara endavant, AHS).

2 Salvador SÁNCHEZ-TERÁN, *De Franco a la Generalitat*, Barcelona: Planeta, 1988, p. 38-39.

3 Manuel FRAGA IRIBARNE, *En busca del tiempo servido*, Barcelona: Planeta, 1987, p. 38. Sobre aquest episodi clau de la transició sabadellenca i catalana es pot consultar –a més de les mencions que apareixen a d'altres articles d'aquest dossier– el document coetani –inèdit– escrit per Xavier VINADER i Josep Maria BENAUL, "Sabadell, febrero de 1976: una semana de huelga general política", Sabadell, 1976 (AHS) i la memòria de doctorat de Xavier DOMÈNECH, "Quan el carrer va deixar de ser seu. Moviment obrer, societat civil i canvi polític. Sabadell (1966-1976)", UAB, Bellaterra, 2000 (Biblioteca d'Humanitats de la UAB, d'ara endavant, BHUAB).

Fotografia 1. Renovació de l'alcaldia. Presa de possessió de l'alcalde Josep Burrull Bonastre. Sabadell, 1 de febrer de 1976. Autor: Pere Farran (AHS).

moni de més d'un i més de dos petits "miracles" que propiciaren un gir copernicà en la història de Sabadell –i de Catalunya i Espanya, naturalment–, mentre la majoria dels seus dominadors polítics de fins aleshores havien de recórrer a la *causalitat diabòlica*⁴ si volien explicar-ne la gènesi sense topar de front amb el fracàs absolut.

El govern local del tardofranquisme a Sabadell

Als anys seixanta les àrees urbanes, principalment, havien vist l'emergència d'una multiforme oposició –sindical, estudiantil i civicoveïnal– al ja veterà règim franquista. Tot i que en tancar-se la dècada no semblava pas propera la caiguda del règim, el cert és que les màximes autoritats polítiques es mostraven –en privat– creixentment preocupades per la marxa dels esdeveniments.⁵ Especialment l'almirall Luis Carrero Blanco, el dominador gairebé omnímode del consell de ministres aleshores –amb permís del dictador–, es mostrava greument alarmat a causa del que explicava, en la millor tradició del règim, com una immensa conspiració.⁶ En mig d'aquest panorama, que ha estat descrit com "*El Franquismo agarrotado*",⁷ els ajuntaments foren utilitzats fonamentalment per experimentar petits canvis que donessin una imatge de –com es deia aleshores– *apertura*; però, sobretot, formaren part integrant del complex que des del ministeri de Governació continuava controlant la vida pública del conjunt del país. El ministre encarregat de fer-ho fou Tomás Garicano Goñi, un veterà en la tasca del govern territorial, que havia estat governador civil de Guipúscoa (1951-1956)⁸ i de Barcelona (1966-69). En els anys en què Carrero

4 Sobre la causalitat diabòlica, també descrita com visió "paranoica" o "conspirativa" de la història –i que no és patrimoni de la ultradreta en absolut–, vegeu Léon POLIAKOV, *La causalidad diabólica. I. Ensayo sobre el origen de las persecuciones*, Barcelona: M. Muchnik, 1982.

5 Vegeu la més recent síntesi d'aquest procés a José María MARÍN, Carme MOLINERO, Pere YSÀS, *Historia de España XVIII. Historia política, 1939-2000*, Madrid: Istmo, 2001, especialment els capítols IV a VI, obra de Carme Molinero i Pere Ysàs. Per al cas català, vegeu Carme MOLINERO i Pere YSÀS (eds.), *De la dictadura a la democràcia, 1960-1980*, Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1999, v. 11 de Borja de RIQUER (dir.), *Història, política, societat i cultura dels Països Catalans*.

6 Una excel·lent selecció de textos de l'almirall pot seguir-se a Javier TUSELL, *Carrero. La eminencia gris del régimen de Franco*, Madrid: Temas de Hoy, 1993.

7 Vegeu el capítol del mateix títol escrit per Carme MOLINERO i Pere YSÀS dins *Historia de España XVIII. Historia política... op. cit.*, p. 187-213.

8 Vegeu Josep CLARA, "Els governadors civils del franquisme a Catalunya. Notes sociològiques" dins *L'època franquista. Estudis sobre les comarques gironines*, Girona: CEHS, 1989 (Quaderns del Cercle d'Estudis Històrics i Socials, núm. 5), p. 33-54.

9 No era pas una excepció en el context barceloní: aquell any 1966 només 13 localitats havien hagut de fer eleccions a la província, tota la resta havien estat proclamacions. Per contra, l'autèntica excepció fou Sabadell, que malgrat no ser capital de província féu eleccions efectives al terç familiar en la immensa majoria de convocatòries. Sobre el joc de les eleccions per terços durant el franquisme, vegeu Martí MARÍN, *Els ajuntaments franquistes a Catalunya... op. cit.*, especialment p. 201-257.

10 Vegeu Ernest MATEU VIDAL, *Franco en Sabadell. XXVII de enero de MCMXLII*, Sabadell: Archivo Histórico Municipal, 1943.

11 Sobre la diputació que va conèixer Josep Burrull, vegeu Carme MOLINERO, Pere YSÀS, "La Diputació de 1949 a 1977" dins Borja de RIQUER (ed.), *Història de la Diputació de Barcelona*, vol. III, Barcelona, Diputació Provincial de Barcelona, 1988. Vegeu una breu nota biogràfica de l'alcalde a Martí MARÍN, *Els ajuntaments franquistes a Catalunya... op. cit.*, p. 513.

Blanco fou el cap visible de l'anomenat *gobierno monocolor*, nomenat el 1969, com era el govern municipal de Sabadell i de quina manera executava les directrius ministerials?

El consistori de 1971

La meitat dels regidors de l'Ajuntament de Sabadell havia estat renovada, com era prescriptiu, a primers de 1971 fruit del procés d'eleccions per terços de finals de l'any anterior. Lògicament no havien estat unes eleccions de debò. Com en totes les anteriors renovacions, el terç corporatiu havia estat una llista de noms –en ordre de preferència– proposada per l'alcalde i aprovada pel governador, que després havia refrendat el ple sense més discussions. No en va, del terç corporatiu se'n deia sovint el "tercio del gobernador", fins i tot en la correspondència creuada entre les autoritats polítiques. En el terç sindical el pacte entre el món petit dels responsables de la Central Nacional Sindicalista (CNS) local i l'alcalde havia servit –com succeïa habitualment– per fer una llista de fidels, fiscalitzada també pel govern civil, que uns compromissaris no menys garbellats s'havien encarregat de confirmar –petits desacords al marge–. En el terç familiar, l'únic en el qual realment hi havia un cos electoral per votar –el de "cabezas de familia y mujeres casadas"– la participació havia estat relativament elevada a la ciutat: després que el 1966 no hi hagués hagut eleccions sinó proclamació automàtica de regidors, aquell 1970 un 47,78 % de sabadellencs censats acudiren a les urnes.⁹

Presidia aquell consistori l'alcalde Josep Burrull Bonastre. Jove falangista en la postguerra, amb una trajectòria destacada dins del Frente de Juventudes –on fou, per posar només un exemple local, l'encarregat de dirigir la demostració gimnàstica que es féu al camp de futbol de la Creu Alta amb motiu de la visita de Franco el 27 de gener de 1942–,¹⁰ Burrull manifestà des de sempre una notable inquietud política que el portaria a ser regidor ja el 1955 amb Josep Maria Marcet d'alcalde. Després fou el primer tinent d'alcalde amb Antoni Llonch (1960-65), fins que el reemplaçà en el càrrec. Burrull no era un nouvingut en la política local, i la seva projecció pública augmentà el 1967 en accedir a diputat provincial.¹¹ La

resta del consistori estava integrada per un conjunt d'homes de fidelitat provada al règim o bé d'aquelles que es consideraven "tèbies" o "indiferents" en termes polítics, però que mantenien la seva lleialtat al Règim dins de l'administració local (vegeu la taula 1). De tots, només els elegits pel terç familiar l'any anterior havien estat realment nomenats a partir d'alguna mena de votació ciutadana, per bé que sobre una llista de candidats prèviament passada pel sedàs. En aquelles eleccions tan extraordinàriament controlades, només el candidat Julio Regalado –d'un total de dotze– havia estat un intent opositor d'introduir-se en el consistori; li faltaren alguns centenars de vots per aconseguir-ho. Retrobarem el cas més endavant.

Com foren aquelles eleccions "familiars" de 1970 a Sabadell? Cal dir, d'entrada, que presentaven algunes novetats respecte de les anteriors convocatòries. El ministeri de Governació havia fet una aposta decidida per la celebració efectiva, limitant en la mesura del possible el nombre de poblacions amb proclamació automàtica –com a Sabadell el 1966–. Val a dir que ho aconseguí: les poblacions que celebraren eleccions a la província de Barcelona passaren de 13 a 38 –les més significatives en grandària sobre unes tres-centes poblacions en total–. En segon lloc, cal destacar que, per primera vegada en el franquisme, votaven les dones casades, i no només les que eren caps

17

Fotografia 2. Presentació al batlle de Sabadell, Sr. Burrull, del nou president de la Cambra de Comerç i Indústria, Sr. Joan Grau Tarruell. Sabadell, 4 de febrer de 1976. Autor: Pere Farran (AHS).

Càrrec	Nom i cognoms	Terç ¹	Accés al càrrec ²	Filiació ³
Alcalde	Josep Burrull Bonastre* ⁴		1965 (1955)	Falange (<i>Frente de Juventudes</i>)
1r tinent	Manuel Rusiñol Viver*	corporatiu ⁵	1971 (1961)	Falange (<i>Frente de Juventudes</i>)
2n tinent	Joan Grau Tarruell	sindical	1971 (1967)	Afecto/indiferente
3r tinent	Juan Lozano Prieto	corporatiu	1971 (1967)	Falange (<i>excombatiente</i>)
4t tinent	Enric Gudiol Juncà*	familiar	1971 (1967)	Falange (<i>excombatiente</i>)
5è tinent	Joan Casablanques Ventura	corporatiu	1971 (1967)	Afecto/sin filiación
6è tinent	Francesc Valldeperas Casas	familiar	1971 (1967)	Falange (<i>Frente de Juventudes</i>)
7è tinent	Ricard Royo Solé	sindical	1971	Afecto (<i>Frente de Juventudes</i>)
8è tinent	Marc Batlle Sala	sindical	1971 (1967)	Afecto/sin filiación
9è tinent	Ramon Montlleó Roman	familiar	1971 (1967)	Afecto (<i>Frente de Juventudes</i>)
Regidors	Marià Martí Verdejo	corporatiu	1971 (1967)	Falange (<i>excautivo</i>)
	Ramon Navarro Bernabeu	sindical	1971 (1967)	Afecto/de izquierdas ⁶
	Agustí Piñol Aguadé	familiar	1971 (1967)	Falange (<i>Frente de Juventudes</i>)
	Antonio Lozano Magnieto*	sindical	1971	Falange (<i>excombatiente</i>)
	Pau M. Canet Llobet	familiar	1971	Afecto (<i>Frente de Juventudes</i>)
	Diego Pérez Sáez*	sindical	1971	Falange (División Azul)
	Joan Oliveras Ceanuri*	corporatiu	1971	Falange (<i>Frente de Juventudes</i>)
	Julián García Aznar	corporatiu	1971	Afecto/sin filiación
	Joan Brunet Pujol	familiar	1971	Afecto/catalanista
	Joan Ribas Roura	sindical	1971	Falange (<i>Frente de Juventudes</i>)
	Joan Bernabeu González*	familiar	1971	Falange (<i>Frente de Juventudes</i>)

Taula 1. *Consistori de 1971*. Elaboració pròpia. NOTES: 1. En cursiva els que foren proclamats sense elecció. 2. Entre parèntesi figura l'any en què iniciaren l'estada al consistori, amb independència del càrrec ocupat. 3. Segons els informes del govern civil de Barcelona, que tenien en compte també antecedents juvenils que servissin d'orientació en el judici, com ara haver militat en el Frente de Juventudes. 4. L'asterisc indica que formaven part també del Consejo Local del Movimiento, nom de l'organisme que havia substituït el Consejo Local de FET y de las JONS. 5. El consistori de 1971 tenia un regidor corporatiu de menys, a causa de la defunció el 18 de gener d'aquell any de Francesc Playà Turell. 6. El cas de Ramón Navarro—membre de les Joventuts Llibertàries durant la Guerra Civil— és gairebé únic. El seu informe diu: "De clara tendencia izquierdista y, aunque por sus antecedentes se le califica de no identificado con el Movimiento, lo cierto es que viene desempeñando destacados cargos sindicales con competencia y demostrada colaboración. Su candidatura fue vetada en las anteriores elecciones municipales [1963]."

de família —vídues i solteres no sotmeses a pàtria potestat— com fins aleshores. Era un pas més en la recerca d'una fórmula inofensiva de captar alguna forma de consens femení, en un context en el qual el paper social de les dones canvia molt de pressa. En tercer lloc, s'animava els candidats i les candidates a fer propaganda —cosa fins aleshores menystinguda si no vedada—. La posada en marxa d'aquesta nova estratègia obligà a ajornar les eleccions, previstes per a 1969, a l'any 1970, en què efectivament es dugueren a terme. El nou ministre de Governació, Tomás Garicano Goñi, havia aprofitat l'experiència acumulada arran del Referèndum de la Ley Orgánica del Estado (1966) i les primeres eleccions de procuradors familiars (1967) per introduir elements que donessin una nova imatge a les eleccions locals. Tot plegat, petites iniciatives que es volien complementàries d'altres d'abast més general, de cara a mostrar un règim dotat d'un consens elevat entre els ciutadans —i ara també ciutadanes—. A la ciutat, com a excepció a la tònica general catalana, hi havia hagut aquesta mena d'*animació electoral* en altres ocasions i no

significà gran cosa: alguns fulls de mà i cartells com a gran novetat.¹²

En aquestes eleccions familiars, i malgrat que les lleis electorals prohibien les candidatures conjuntes i asseguraven que tots els candidats es presentaven a títol individual, la impressió és que —com en altres ocasions— els tres candidats elegits eren, de fet, una mateixa *candidatura*.¹³ Es tractava en aquesta ocasió de tres persones més o menys properes a dues associacions civopolítiques de les poques que estaven legalitzades: l'Asociación de Cabezas de Familia (ACF) i el Movimiento Familiar Cristiano (MFC).¹⁴ Joan Bernabeu González —funcionari judicial i exàrbitre d'handbol de "Divisió d'honor"— havia estat un dels fundadors de l'ACF i el format de la seva modesta campanya electoral —cartells, fotografies i anuncis de diari— resultava extraordinàriament similar al de la dels altres dos vencedors, tots dos pertanyents al MFC: Pau Maria Canet Llobet —director de fàbrica i considerat catòlic *militant*— i Joan Brunet Pujol —cap de personal d'una empresa tèxtil i també de militància catòlica—. ¹⁵ Molt en la línia dels regidors que aleshores guanyaven

majoritàriament les eleccions familiars a la Catalunya urbana, amb el patrocini oficial, els tres elegits aportaven perfils de fidelitat provada al règim; amb independència que tinguessin o no el carnet del partit únic, FET y de las JONS, aleshores anomenat ja genèricament *Movimiento*. Fins i tot els seus perfils podien tenir algun matís heterodox –com sembla que fou el cas del *catalanista* Joan Brunet–, mentre no fos una lluita oberta per cap mena de reivindicació en curs.¹⁶ S'esperava dels regidors lleialtat a tota prova i que, en qualsevol cas, aprofitessin l'estada al consistori per fer una *labor positiva* en la gestió però no política.

Els altres nou candidats –els que resultaren derrotats– eren un aiguabarreig força considerable de perfils socials, amb el denominador comú de la fidelitat al règim. Eren, en definitiva, petits empresaris, administratius de variat nivell, comerciants o treballadors qualificats –més o menys benestants– que s'havien promocionat a partir de la seva participació dins el *Movimiento*, la CNS o l'estreta vida associativa legal en algun grau. Hi hagué una única excepció, més amunt esmentada, Julio Regalado González. Resident a Ca n'Oriac, enllaç sindical de l'òrbita de les CCOO dins del tèxtil, Regalado era també representant del nou moviment veïnal. Els informes arribats al govern civil el descrivien així:

Fotografia 3. Sala d'actes de l'Ajuntament de Sabadell amb la presència de l'alcalde Josep Burrull Bonastre. Dia 7 de febrer de 1971. Autor: Pere Farran (AHS).

*"Incorporado a la ciudad, domina prácticamente el Ramo del Agua Textil e influye en las Juntas Sociales Sindicales ante las facilidades que ha recibido del Mando sindical. Preside la Asociación de Vecinos de Can Oriach, y se le supone destacado elemento de las Comisiones Obreras y posiblemente del Partido Comunista. Nunca ha sido detenido y carece de ficha policial, pero se trata de persona formada y con prestigio en el campo anti-Régimen. Sus posibilidades son muchas para ganar la elección."*¹⁷

Obviament resulta difícil de dir fins a quin punt era real el "domini" que tenia Regalado sobre la seva

19

12 Sobre els modestos canvis que portaren aparellats les eleccions municipals de 1970, vegeu Martí MARÍN, *Els ajuntaments franquistes a Catalunya...* op. cit., p. 382-393.

13 A Sabadell, on les conteses electorals havien sovintejat –lògicament sempre entre fidels al règim únicament–, una simple repassada de com recollia la premsa els processos electorals mostra que les candidatures conjuntes eren una realitat de fet: Club de San Fernando contra *excombatents* més o menys *tradicionalistes* el 1954, *catòlics socials* contra *tradicionalistes* el 1957 i *oficialistes* contra *excombatents* el 1963. Els esmentats en primer terme foren els vencedors en cada cas. Vegeu Martí MARÍN, "Franquisme i poder local. L'Ajuntament de Sabadell...", op. cit.

14 Vegeu la presentació de candidats que es fa a les pàgines de *Sabadell*, 12 de novembre de 1970.

15 Es poden consultar notes biogràfiques de tots els regidors del període 1939-1979 a l'apèndix 4 de Martí MARÍN, "Franquisme i poder local. L'Ajuntament de Sabadell...", op. cit., p. 262-289, amb la prevenció que estan elaborades bàsicament amb informació recollida en els informes reservats que el Govern Civil de Barcelona recollia de tots els candidats en cada convocatòria per tal d'excloure els no desitjats si esqueia. Hi he inclòs informacions orals dels entrevistats –quan feien referència a ells mateixos– i algunes notes del diari *Sabadell*. Per tant, els errors continguts en aquestes fonts, si no ha mediat ulterior comprovació amb alguns dels afectats o persones que els varen conèixer, resten allí per corregir des de novembre de 1990 en què vaig haver de tancar aquella recerca per passar a treballar en la meua tesi doctoral: tota correcció seria molt ben rebuda...

16 El suggeriment d'incloure el mot "catalanista" per fer el perfil de Joan Brunet fou iniciativa de Joan Grau Tarruell en el decurs d'una entrevista que em concedí el 5 de gener de 1990. Després vaig poder comprovar que al Govern Civil els arribava un informe del mateix perfil que donaven per bo. Arxiu Històric del Govern Civil de Barcelona (d'ara endavant AHGCB). Administración Local. *Elecciones municipales*. Año 1966, Carpeta núm. 870. La inclusió de persones disposades a col·laborar malgrat les diferències que podien tenir amb el règim ha de ser considerada com un èxit del règim a l'hora d'ampliar el consens. Tanmateix, sobre el tema del catalanisme com a tendència possible dins del franquisme, vegeu Martí MARÍN, "Existió un catalanisme franquista?", dins P. ANGUERA [et al.], *El catalanisme conservador*, Girona: CEHS, 1996 (Quaderns del Cercle d'Estudis Històrics i Socials, núm. 12), p. 271-292.

17 AHGCB. Administración Local. *Elecciones municipales*. Año 1970, caixa tercera d'un total de 7 sense numeració.

Candidat ¹	Vots	Filiació ³
Joan Bernabeu González** ² (E)	13.246	Falangista (<i>Frente de Juventudes</i>). ACF. ⁴
Pau Maria Canet Llobet (E)	11.962	Afecto (<i>Frente de Juventudes</i>). MFC.
Joan Brunet Pujol (E)	11.591	Afecto. Catalanista. MFC.
Julio Regalado González	9.289	Desafecto. Comunista.
Juan Antonio Bañón Sánchez	4.882	Afecto. Sense filiació.
Dolores Sanllehí Carné	4.016	Afecta. Tradicionalista (<i>Círculo Vázquez Mella</i>).
Juan Antonio Corominas Enrich	3.611	Afecto. Sense filiació.
José Ramón Tortajada Forrellad*	3.539	Afecto. Sense filiació. Simpaties pel <i>Movimiento</i> .
Juan Bultó Antolín	3.115	Afecto. Tradicionalista (<i>Círculo Vázquez Mella</i>).
Antonio Gómez Gómez*	2.579	Afecto. Tradicionalista (<i>Círculo Vázquez Mella</i>).
Jaime Serra Antonia	1.725	Afecto. Sense filiació. Alcalde de barri al Poble Nou.
Mauricio Callejo Callejo*	1.072	Falangista (<i>Vieja Guardia</i>).
Fitxa tècnica		
Habitants: 159.408 Electors: 81.218 Votants: 38.804 Blancs i nuls: 353		

Taula 2. *Elecciones de regidores del terç familiar, 1970*. Elaboració pròpia a partir de la documentació: AHGCB. Administración Local. *Elecciones municipales, 1970*, caixa tercera d'un total de 7 sense numeració. El diari *Sabadell* de 19 de novembre de 1970 donà resultats diferents per a Sanllehí (3.926), Corominas (3.692), Gómez (2.589) i Serra (1.767). NOTES: 1. El nom està escrit tal com figura en el document electoral del Govern Civil. 2. L'asterisc indica càrrecs en el Consejo Local del Movimiento. Tortajada Forrellad no hi entrà fins al 1973, tanmateix. 3. Segons els informes arribats al govern civil. 4. Les sigles signifiquen Asociación de Cabezas de Familia i Movimiento Familiar Cristiano, respectivament.

secció sindical, segons apreciava l'informant –presumiblement l'alcalde Burrull–. El seu fracàs relatiu (vegeu la taula 2) inhibí –probablement– posteriors intents d'*entrisme* opositor en el consistori.¹⁸ Cal destacar únicament l'enèsim fracàs del tradicionalisme local, agrupats en el Círculo Cultural Vázquez Mella. Com de costum, els tradicionalistes sabadellencs només entraven a l'Ajuntament quan se'ls reservava una plaça: tant en el consistori Burrull com abans amb Llonch o amb Marcet.

En el terç sindical foren elegits els dos sindicalistes de filiació falangista, derrotats el 1966 –i des d'aleshores en llista d'espera–, Diego Pérez Sáez i Antonio Lozano Magnieto. Completaren l'elecció Joan Ribas Roura, empresari de tipus mitjà i també membre de l'ACF, i l'empresari del tèxtil i representant del Gremi de Fabricants Ricard Royo Solé.¹⁹ Es consolidava la tendència d'introduir un equilibri entre representants de la patronal i del sindicalisme addicte: una fidel representació del consens al franquisme en l'òrbita de la CNS.

Pel que fa al terç corporatiu –que havia de representar les entitats civoculturals de la ciutat, però que segons el mateix Burrull resultava menys representatiu i en el fons més "aigualit" (*sic*) en la seva forma de designar-se candidats i escollir-se regidors–,²⁰ fou *reelegit* Joan Casablanques, convertit en *l'home de l'esport* de la ciutat, i sortiren a més designats Julián García Aznar, un empresari metal·lúrgic, i

Joan Oliveras Ceanuri, empresari de la fusta i vinculat a la CNS per diversos càrrecs, com també al Club de San Fernando –la primera aparició pública del Josep Burrull adult, que en fou cofundador.

Es tractava d'una renovació notable dins del consistori: desapareixien Joaquim Garriga i Josep Casas com a representants del Gremi de Fabricants (presidents, respectivament, els anys 1964-66 i 1960-64) i Antoni Monés –que aviat passaria a altres càrrecs públics dins la Diputació–, empresari del tipus *self made man*, més o menys republicà de jove però ara perfectament integrat després d'haver fet carrera en l'esport –una forma de promoció política habitual en aquells anys–.²¹ Havien estat integrants de l'equip base de Burrull durant 6 anys juntament amb Fèlix Peig, Lluís Costa, Joan Figueras, etc. –alguns dels quals provenien ja de l'equip d'Antoni Llonch– tots cessats en l'anterior renovació. Quedava només, d'entre aquest nucli bàsic, Manuel Rusiñol Viver, empresari i falangista, esdevingut mà dreta de Burrull en el consistori, per al qual havia sol·licitat la possibilitat de reelecció –com també faria per a Joan Casablanques en la renovació de 1973.

En la recomposició del nucli gestor del consistori Burrull d'aquell 1971 es reproduïren algunes de les constants dels anys anteriors amb Marcet, Llonch i el mateix Burrull. D'una banda, el que podríem anomenar "pacte empresarial", és a dir que les persones vinculades a les empreses locals, preferentment del tèx-

til, representatives del Gremi de Fabricants, Cambra Oficial de Comerç i Indústria (COCIS), etc., Joan Grau i Ricard Royo, com a tinent d'alcalde, jugaren aquest paper malgrat que cap dels dos no era el president en exercici del Gremi. La seva representativitat "empresarial" podria per això discutir-se, però per casualitat Royo fou l'únic dels nous regidors que fou designat tinent d'alcalde el mateix any del seu accés al consistori. Cal pensar igualment que Royo figurava des de 1966 com a "comptador" a la Junta del Gremi –càrrec que deixà el 1975– i Joan Grau n'havia estat vocal entre 1964 i 1970, i fou també de la Junta de la COCIS entre 1970 i 1976 –abans de presidir-la.

Acompanyaren aquests en la resta de tinències d'alcaldia els empresaris Joan Casablanques (tèxtil), Francesc Valldeperas (fusta), Marc Batlle (construcció), Enric Gudiol (alimentació) i Ramon Montlleó (metall), a més de l'advocat de la CNS, el falangista Juan Lozano. La diversitat en la representació del món empresarial addicte per al trienni 1971-74 estava assegurada, i es mostrava clarament com fins molt tard que el gruix de l'empresariat local va donar ple suport al règim o, si més no, s'hi va mantenir submís.

D'altra banda, s'ubicaren en aquell consistori com en tots els anteriors des de 1941-42 –aproximadament– el conjunt de sectors locals que d'alguna manera s'identificaven amb la legitimitat de la *Victoria* en la Guerra Civil o bé consideraven que havia estat un mal menor. La representació d'aquests sectors era en mans de persones que resultaven d'un

franquisme genèric, sense *color* gaire determinat: individus de joventut falangista edulcorada amb l'arribada a l'edat adulta, restes del cada cop més desdibuixat *Movimiento* local, noves associacions que volien recompondre aquesta fidelitat genèrica –com l'ACF o MFC– i persones addictes a títol purament personal. Dins d'aquest bloc els sindicalistes falangistes continuaven ocupant la seva parcel·la de govern, sempre en tasques secundàries, tal com em manifestà el regidor Diego Pérez Sáez,²² decebut de les tasques que se li havien encomanat, o com denuncià, en cessar, Ramón Navarro Bernabeu –que no era falangista però sí sindicalista fidel a la CNS:

*"También fui concejal delegado de Sanidad, y sobre todo esto puedo decir que tuve gran empeño en arreglar el problema del Dispensario Municipal, pues este era en verdad mi propósito. Pero puedo asegurarle, y a la vista está, que fracasé rotundamente, pues en mis gestiones, que fueron muchas, sólo hallé inconvenientes y una falta absoluta de colaboración en cuantas personas y entidades pedí apoyo [...]. En el segundo consistorio, que me correspondió de 1971 a 1974, sólo pertenecí a la Comisión de Urbanismo y Obras, no teniendo ninguna misión específica a realizar. Esto puede parecer extraño, pero fue así."*²³

21

Els casos de Ramón Navarro –jove llibertari durant la Guerra Civil– i el de Joan Brunet –catalanista– poden ser considerats un èxit personal de Josep Burrull fent entrar a l'Ajuntament persones que poguessin donar

18 La història de la candidatura de Julio Regalado no s'ha explicat encara a diferència d'altres experiments *entristes*. Vegeu, per exemple, Fernando RODRÍGUEZ OCAÑA, *Candidato de los trabajadores*, Barcelona: Avance, 1975. Els candidats derrotats foren: Juan Antonio Bañón Sánchez, comerciant tèxtil, Lluís Bultó Antolín, empleat en una constructora i directiu del C. D. Sabadell de Futbol, Mauricio Callejo Callejo, un obrer de Campoamor que assegurava haver fet indeterminats cursets a la CNS com a prova de qualificació, Jaime Serra Antonia, tècnic tèxtil i alcalde de barri del Poblenou de la Salut, que reivindicava haver-se format a l'ombra del "inolvidable" (*sic*) Josep M. Marcet, Josep Ramon Tortajada Forrellad, empresari i professor de l'Escola Industrial d'Arts i Oficis, Dolors Sanllehí Carné, mestressa de casa i única candidata, Antonio Gómez Gómez, representant de comerç, i Joan Antoni Corominas Enrich, industrial. Vegeu *Sabadell*, 12 de novembre de 1970.

19 En el terç sindical fou elegida una persona més a causa de la defunció de Pedro Rodríguez Bonilla, el 8 de novembre de 1969.

20 Josep BORRELL BONASTRE, entrevistes efectuades entre novembre de 1987 i gener de 1988.

21 Sobre l'autèntic *partit de l'esport* articulat a l'entorn del futur president del Comitè Olímpic Internacional, Josep Antoni Samaranch, vegeu Jaume BOIX i Arcadio ESPADA, *El deporte del poder. Vida y milagro de Juan Antonio Samaranch*, Madrid: Temas de Hoy, 1991. Sobre el tinent d'alcalde Antoni Monés, vegeu la seva autobiografia, Antoni MONÉS, *Pels camins de la memòria*, Sabadell: Fundació Amics de les Arts i de les Lletres de Sabadell, 1996.

22 Diego PÉREZ SÁEZ, entrevista efectuada el 10 de gener de 1990.

23 Entrevista publicada per Josep COSTAJUSSÀ OLIVER, *Sabadell 1973/74*, Sabadell: Publicidad del Vallés, 1975.

Fotografia 4. La corporació municipal visita l'asil del Doctor Sardà i Salvany, "Les Germanetes". Sabadell, 25 de desembre de 1974. Autor: Pere Farran (AHS).

una imatge externa de pluralitat, sense comprometre's mai a donar-los protagonisme. En el cas de Ramón Navarro, Burrull superà el vet que se li havia imposat com a candidat el 1963 amb Antoni Llonch d'alcalde. Es pot dir que l'equip municipal de 1971-74 fou tal com el ministre Garicano i el governador civil Tomás Pelayo Ros esperaven: la imatge del franquisme local ampliat fins allà on resultava possible sense generar tensions polítiques.

Tanmateix, era un pluralisme purament de galleria. Dins del consistori eren només tres o quatre persones –l'alcalde i alguns tinents– els que dirigien efectivament la marxa dels afers municipals. Especialment el mateix alcalde, tal com –de fet i de dret– marcava la legislació franquista i havia succeït des de 1939. En el cas que ens ocupa, les línies mestres de Burrull semblaven clares –canvis consistorials al marge– i es desenvolupaven des de 1965, moment en què prengué possessió. Fins i tot en alguns casos es tractava de projectes covats en el seu període de primer tinent d'alcalde, amb Antoni Llonch. En termes de gestió de la ciutat, Burrull mantenia un pacte tàcit amb l'empresariat local, ja que els deixava les mans com més lliure millor per defensar els seus interessos. A canvi, havien d'oferir-li la

col·laboració necessària per als seus projectes de millora infraestructural i urbanística de la ciutat. En termes de suport a la política governamental, Burrull havia d'escenificar amb eficàcia les directrius que venien del ministeri de Governació de cara a millorar la imatge del règim –una constant des de l'entrada en la dinàmica *desarrollista*.

Hem vist en el cas dels equilibris necessaris per fer unes *correctes* eleccions municipals una mostra impecable de *saber fer* en matèria d'escenificacions; què podríem dir de la gestió, paral·lelament, segons el pacte més amunt esmentat? Doncs que bàsicament tingué uns resultats equilibrats. Burrull reconegué –passats alguns anys– que l'empresariat local obtingué allò que cercava, fins i tot per damunt dels interessos ciutadans –plasmats en les múltiples protestes posteriors i en els centenars d'al·legacions presentades al pla urbanístic al final de la dècada–. En fer-ne balanç, parlava d'haver tingut "un excessiu respecte per la propietat privada".²⁴ Per la seva banda, Burrull també tenia èxits personals notables en l'obtenció de suport per als seus projectes. Les infraestructures ciutadanes anaven millorant molt lentament –seguint la tònica d'altres municipis i, per tant, acumulant encara dèficits gràcies al creixement demogràfic–, una escola aquí –no necessàriament en els terrenys adequats–, un ambulatori –precar– allà, res d'espectacular en definitiva, mentre anaven posant-se les bases d'una real millora urbanística en clavegueram i pavimentació. Els grans èxits no eren aquests, però. Les infraestructures ambicioses per a les quals Burrull necessitava complicitats a tots els nivells eren les esportives: la Nova Creu Alta, el Pavelló d'Esports, les Pistes d'Atletisme, les Piscines Municipals i tot el que acompanyà la promoció local com a *Ciudad piloto del deporte español*.²⁵ Juntament amb aquestes obres, políticament molt rendibles però d'oportunitat discutible atesos altres dèficits més notables,²⁶ l'altra gran obra fou el soterrament de la línia de la Renfe i la construcció de la Gran Via –en què jugà especialment el tinent d'alcalde Joan Oliveres, ja en la darrera etapa de Burrull, iniciada el 1974.

En síntesi: la ciutat creixia i millorava infraestructures a poc a poc, però el consistori no representava la veu dels seus habitants sinó una xarxa d'interessos molt parcial. Lògicament ni les millores

avançaven al ritme que els ciutadans i les ciutadanes haurien volgut, ni es feien les que majoritàriament se sentien com a més urgents, ni l'execució era consensuada –i el projecte de Gran Via demostrà quantes coses calia consensuar abans d'embarcar-se en l'*obra del segle*–, ni hi havia manera de canviar *des de sota* les línies mestres d'aquesta gestió per més que hi hagués desacords de fons o bé de forma. Justament aquesta impossibilitat política d'introduir la veu de la ciutadania en la gestió des de fora del consistori –o d'entrar en el consistori per introduir-la des de dins– era la clau de volta de tot plegat i els propers anys ho posarien de manifest.

Dificultats en la renovació: el consistori de 1974

El 1974 el pacte entre Burrull i el món petit de l'empresa sabadellenca ja no es renovà amb tanta facilitat. Bufaven ja vents de transició emparats en la mala salut de Francisco Franco i en les incerteses que causava el fet que ja no hi fos el marmessor testamentari previst: Luis Carrero Blanco. La successió institucional ja estava prevista amb la instauració d'una monarquia en la persona de l'aleshores príncep d'Espanya, Joan Carles de Borbó. Però planava per la vida política del país la certesa que mort Franco caldria fer alguna mena de canvis en l'entramat franquista, alguna fórmula que facilités la recomposició interna de les influències sense el risc de ruptures. Òbviament això no volia dir en cap sentit que es preparaven canvis democràtics –ans al contrari–, però sí que s'obria una situació de cul-de-sac que podia desencoratjar la participació política dins del règim mentre la situació no es decantés.

Tanmateix, aquest ambient relativament enrarit es desenvolupà per etapes. Durant les eleccions de

novembre de 1973, Carrero era viu encara i res no feia témer per la seva vida. Les incomoditats eren altres: bona part dels interessos patronals havien deixat de passar per la gestió de la ciutat i aquest no era un exercici especialment agraït, al marge de poder significar –si algú planificava a llarg termini la seva vida política– un mal moment per entrar en el joc el final de Franco per comptes del començament de Joan Carles I. Així, Joan Grau cessava i ningú no va ser capaç de convèncer-lo perquè es presentés a la reelecció i el Gremi de Fabricants continuà confiant en la presència de Ricard Royo –significativament promocionat a la primera tinència d'alcaldia–, però no presentà nous candidats per complementar la seva acció. Es trobaven a faltar a l'hora de la renovació del cartipàs algunes persones destacades més del món empresarial.

La renovació del *suport ciutadà* es limità al que representava l'entorn del *Movimiento*; la resta es cobrí amb els incondicionals de la CNS, tant empresaris com treballadors, i poca cosa més. El procés fou més complicat que el de 1970 –excepte pel que feia a intents opositors– i els resultats se'n ressentiren, per tal com fou impossible de trobar uns candidats prou "plurals" en origen.²⁷ Vegem-ho amb un cert detall. Els dotze candidats que el 1970 optaren a tres llocs en el terç familiar quedaren reduïts a vuit per quatre llocs el 1973 (vegeu la taula 3). En el terç familiar fou on, de nou, l'ACF mostrà la seva capacitat de manobra. Tot i que una greu malaltia de Josep Obradors Molet, president de l'entitat des de febrer de 1971, provocà la reaparició en l'escena política de Josep Sanmiquel Planell –regidor de Cultura de 1946 a 1952–, que no ho tenia pas previst, l'ACF aconseguí la formació d'una candidatura *de classes mitjanes* per anar a una victòria completa. Josep M. Ribas Roura, petit empresari que havia estat delegat d'Educación y

24 Josep BURRULL BONASTRE, entrevistes citades.

25 Vegeu, pel que fa a aquesta política urbanística, Esteve DEU, "Expansió urbana i economia" i Martí MARÍN, "La política" dins Esteve DEU, Jordi CALVET, Martí MARÍN i Joaquim SALA-SANAHUJA, *Sabadell al segle XX*, Vic: Eumo, 2000, p. 56-66 i 255-260, respectivament.

26 S'ha de dir, però, que bona part d'aquestes obres tingueren finançament exterior, tot i que parcial, que no s'hauria obtingut per a altres tipus d'infraestructura.

27 Josep BURRULL BONASTRE, entrevistes citades.

28 Els informes del govern civil parlen de dos candidats més: José Tortajada Forrellad –derrotat el 1970 (taula 2)– i María Antonia Ibáñez Marqués –qualificada d'*ideología amorfa* i "tèbia" amb el règim–. Tanmateix, no hi ha dades sobre a quin districte havien de comparèixer. AHGCB. Administración Local. *Elecciones municipales*. Año 1973, antiga carpeta "O" dins caixa sense numerar.

Districte 1r (Nucli antic). Electors: 11.281 Votants: 4.675 Nuls i blancs: 67 Participació: 41,44%		
Candidat ¹	Vots	Filiació ³
José M. Sanmiquel Planell ^{2*} (E)	2.496	Falangista (<i>Frente de Juventudes</i>). ACF ⁴
Luis Costa Vivé	1.689	Falangista (<i>excombatiente</i>)
Miguel Herrero Sallarés	423	Falangista
Districte 3r (Gràcia-Can Feu). Electors: 9.829 Votants: 4.518 Nuls i blancs: 140 Participació: 45,97%		
Candidat	Vots	Filiació
José Villar Viñas* (E)	3.052	Falangista (<i>Frente de Juventudes</i>). ACF
Armando Cortés García	1.326	Falangista
Districte 5è (Sant Oleguer-Covadonga). Electors: 11.700 (proclamació art. 55)		
Candidat	Vots	Filiació
José María Ribas Roura* (E)		Falangista (<i>Frente de Juventudes</i>). ACF
Districte 7è (Grups Arraona-Can Rull). Electors: 10.909 Votants: 5.321 Nuls i blancs: 95 Participació: 48,78%		
Candidat	Vots	Filiació
Francisco Vall-llobera Clapés (E)	2.785	Falangista (<i>Frente de Juventudes</i>)
Miguel Gonzalvo Cuarteo	2.441	Falangista

Taula 3. *Elecciones de regidores del terç familiar, 1973*. Elaboració pròpia a partir de la documentació: AHGCB. Administración Local. *Elecciones municipales*. Año 1973, antigues carpetes "M" i "O" dins caixes sense numerar, 11 en total i diari *Sabadell* de 10 de novembre de 1973. NOTES: 1. El nom està escrit tal com figura en el document electoral del Govern Civil. 2. L'asterisc indica càrrecs en el Consejo Local del Movimiento. 3. Segons els informes arribats als govern civil. 4. Les sigles signifiquen Asociación de Cabezas de Familia.

Descanso, i Josep Villar Viñas, industrial tèxtil i membre del Club de San Fernando, tots dos membres del Consejo Local del Movimiento, completaven l'aportació de l'ACF. El quart membre de la candidatura fou Francesc Vall-llobera Clapés, tècnic tèxtil, sorgit del moviment veïnal més afí al *Movimiento* i vinculat al grup ultra Fuerza Nueva. Tot plegat, i per comparació amb la candidatura de 1970, resultava un espectre molt més restringit al falangisme. La participació no se'n ressentí especialment, però curiosament amb la divisió de la ciutat en districtes on es triava un sol regidor, calgué recórrer a una proclamació automàtica al districte 5è (Sant Oleguer-Covadonga): només s'hi presentà Josep M. Ribas, o bé es provocà que així fos.²⁸ Tot sembla indicar que la presentació només de candidats falangistes té únicament dues respostes possibles: que no es trobessin altra mena de candidats disponibles o bé que en no trobar-se candidats disponibles *adequats* s'optés per tancar files abans d'exposar-se a alguna *infiltració* com la que intentà el 1970 Julio Regalado.

En el terç sindical no varen ser necessàries les eleccions en haver-hi tants candidats com places a

cobrir –almenys teòricament–. Foren nomenats Joan Ribas Roura, ACF, *reelegit*, l'empresari Tomàs Valls Molina, el sindicalista falangista José Piernas Parras i Andrés Gómez Gómez, un afiliat a la UGT. Els pocs candidats i la repetició de Joan Ribas semblen indicar manca de candidats o si més no de candidats *convenients*, reforçant la impressió del terç familiar de restricció del ventall d'opcions de 1970 –que ja no era espectacularment ampli.

En el terç corporatiu entraren Emili Calvet Bou, empresari, falangista i membre de l'ACF; Joan Balcells Martí, comerciant en llanes, representant de la Cambra Oficial de Propietat Urbana (COPUS), tingut per addicte i fill del regidor Jaume Balcells de 1955-1961; Fèlix Grieria Llagostera, apoderat, representant del Círculo Sabadellés i considerat addicte-monàrquic, i Llorenç Roviras Guarch, aparellador, addicte però partidari d'un difícil de definir "apertura total" segons els informes.²⁹ En definitiva, es tractava de la col·laboració de sectors, de provada fidelitat al règim, que havien adquirit un cert protagonista ciutadà arran de les normatives sobre la representació de l'associacionisme en els ajuntaments

29 AHGCB. Administración Local. *Elecciones municipales*. Año 1973, antiga carpeta "O"...

30 Vegeu Martí MARÍN, "El personal polític de l'Ajuntament de Vic durant el franquisme: algunes consideracions (1939-1975)", *Ausa*, vol. XIX, núm. 146 (2001), p. 385-421.

Càrrec	Nom i cognoms	Terç	Accés al càrrec ¹	Filiació ³
Alcalde	Josep Burrull Bonastre ²		1965 (1955)	Falange (<i>Frente de Juventudes</i>)
1r tinent	Ricard Royo Solé	sindical	1974 (1971)	Afecto (<i>Frente de Juventudes</i>)
2n tinent	Joan Casablanques Ventura	corporatiu	1974 (1967)	Afecto/sin filiación
3r tinent	Joan Bernabeu González*	familiar	1974 (1971)	Falange (<i>Frente de Juventudes</i>)
4t tinent	Joan Oliveras Ceanuri*	corporatiu	1974 (1971)	Falange (<i>Frente de Juventudes</i>)
5è tinent	Josep Sanmiquel Planell*	familiar	1974 ³	Falange (<i>Frente de Juventudes</i>)
6è tinent	Julián García Aznar	corporatiu	1974 (1971)	Afecto/sin filiación
7è tinent	Joan Ribas Roura	sindical	1974 (1971)	Falange (<i>Frente de Juventudes</i>)
8è tinent	Diego Pérez Sáez*	sindical	1974 (1971)	Falange (<i>División Azul</i>)
9è tinent	Joan Brunet Pujol	familiar	1974 (1971)	Afecto/catalanista
Regidors	Tomàs Valls Molina	sindical	1974	Afecto/sin filiación
	Antonio Lozano Magnieto*	sindical	1971	Falange (<i>excombatiente</i>)
	José Villar Viñas*	familiar	1974	Falange (<i>Frente de Juventudes</i>)
	Pau M. Canet Llobet	familiar	1971	Afecto (<i>Frente de Juventudes</i>)
	Emili Calvet Bou	corporatiu	1974	Falange (<i>Frente de Juventudes</i>)
	José Piernas Parras*	sindical	1974	Falange
	Andrés Gómez Gómez	sindical	1974	Dudoso (<i>sin agravantes</i>) ⁴
	Joan Balcells Martí	corporatiu	1974	Afecto/sin filiación
	Fèlix Grieria Llangostera	corporatiu	1974	Afecto/monàrquico
	Josep M. Ribas Roura*	familiar	1974	Falange (<i>Frente de Juventudes</i>)
	Llorenç Roviras Guarch	corporatiu	1974	Afecto/aperturista
	Francesc Vall-Ilobera Clapés	familiar	1974	Falange (<i>Frente de Juventudes</i>)

Taula 4. *Consistori de 1974*. Elaboració pròpia. NOTES: 1. Entre parèntesi figura l'any en què iniciaren l'estada al consistori, amb independència del càrrec ocupat. 2. L'asterisc indica que formaven part també del Consejo Local del Movimiento. No és una llista completa, tanmateix. 3. Josep Sanmiquel ja havia estat regidor en el període 1946-1952. 4. Aquesta és la classificació que se li atorgà, literalment. Andrés Gómez es revelaria com a simpatitzant socialista i membre d'UGT durant la transició.

emanades del ministeri. Fou aquest terç el que donà la mesura de l'estretor de les complicitats cíviques que el règim trobava a la ciutat. Els propietaris locals agrupats a la COPUS, l'elit socioeconòmica local associada al Círculo Sabadellés o l'ACF, no semblen donar la mesura, precisament, de la pluralitat civico-associativa del Sabadell de 1973.

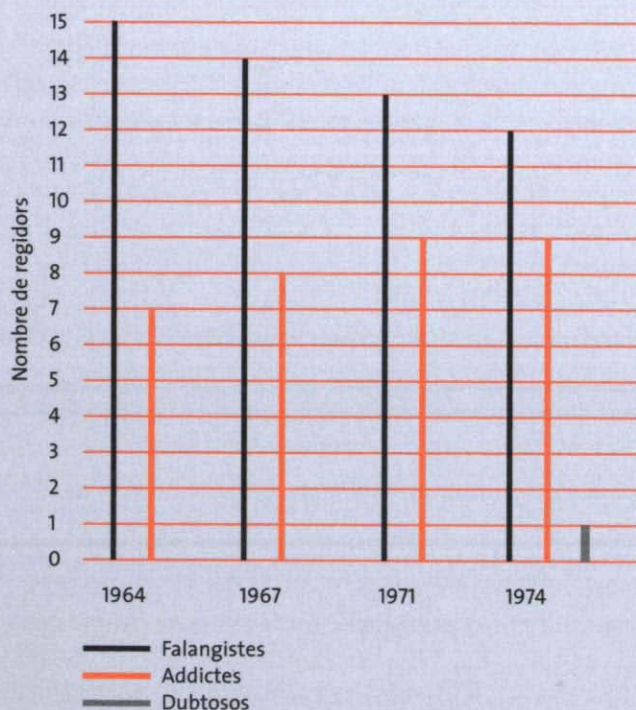
En el repartiment dels càrrecs en el nou consistori (vegeu la taula 4) tot plegat s'havia de notar: ja no tan sols entraven els empresaris com en els anys precedents. El funcionari judicial Bernabeu, l'empleat metal·lúrgic Pérez Sáez i el cap de personal Brunet eren tres dels nou tinents d'alcalde, i ni ells, ni Joan Ribas ni García Aznar, no representaven fidelment interessos corporatius de l'empresariat local, com tampoc no ho feien Sanmiquel o Casablanques. No havia estat possible d'aconseguir un consistori en què la col·laboració d'anys anteriors, en els termes en què l'he expressada, tornés a funcionar, per causa d'una evolució política incerta. Incertesa que s'agregà amb l'assassinat de Carrero el desembre posterior a la celebració de les eleccions. Es pot dir que en aquest afer Ricard Royo es quedava relativament sol. En el

futur restaria aïllat de l'entramat empresarial que li havia donat suport en accedir a l'Ajuntament –mostres de suport personals i discretes al marge–; especialment en iniciar-se la fase d'assalt al govern local per part de l'oposició de 1976 ençà. Més que probablement, no fou ben bé que l'entorn que l'havia auspicat per entrar en el govern local deixés de donar-li suport de sobte. És, més aviat, que s'abstingueren de mobilitzar-se públicament en favor seu quan més ho necessità.

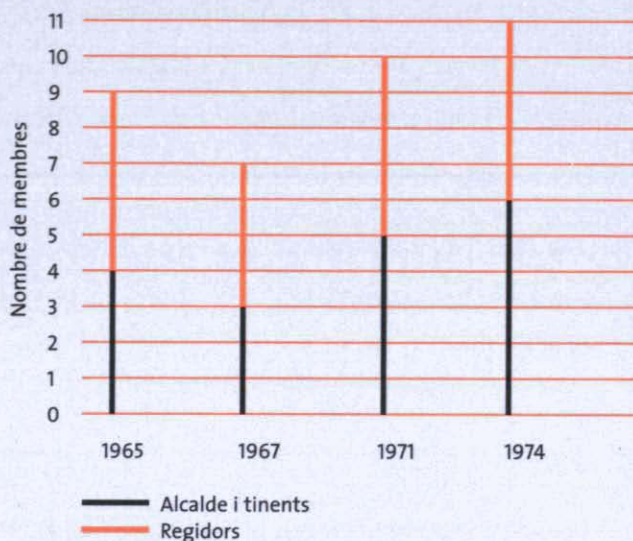
Aquest nou equip municipal continuà amb la tendència cap a la disminució gradual de la presència de militants falangistes –habitual en una majoria de consistoris d'aquells anys–. Tanmateix, en el cas de Sabadell la majoria continuava essent falangista (vegeu el gràfic 1). Aquesta composició política del consistori no s'ha d'interpretar en cap cas com una simple *bunkerització*, en referència a l'expressió que s'utilitzava per identificar els sectors més durament oposats a qualsevol canvi. El falangisme sabadellenc dels setanta era més *civil* i menys uniformat i combatent que els dels quaranta i cinquanta. Es fonamentava en les generacions nascudes després del 1920, la majoria massa joves per haver viscut la Guerra Civil

amb cap mena de participació activa. Era un falangisme fet en el Frente de Juventudes dels anys daurats —els quaranta—, en el qual havien viscut tardanament tota mena de tocs de clarí i havien rebut una formació que el Règim considerava òptima, però s'havien forjat més en la retòrica que en l'*esquadris-me* de generacions anteriors. Per contrast, hi havia altres consistoris en el mateix moment que sí que es replegaven cap al sector falangista *excombatiente*, com fou el cas de Vic.³⁰ En el cas del consistori sabadellenc els antics membres de la vella Organización Juvenil Española s'anirien convertint en el nucli fonamental de reclutament: fins i tot hi apareixien antics militants que havien deixat el partit abans d'arribar a l'edat adulta (vegeu el gràfic 2).

Aquest consistori no arribà al final del mandat (1974-1977) sense patir greus crisis fonamentades en l'evolució general del règim. Franco morí el 20 de novembre de 1975, Carlos Arias Navarro, el cap de govern que havia heretat el rei Joan Carles I no passà de juny de 1976, el successor Adolfo Suárez anunciava canvis... Veient que l'evolució política era contrària a les seves idees, Josep Burrull aguantà

Gràfic 1. Vinculació amb el règim dels consistoris, 1965-1974. Elaboració pròpia.

Gràfic 2. Presència al consistori d'antics membres del Frente de Juventudes. Elaboració pròpia.

només fins a l'octubre de 1976, quan dimití. Pocs mesos després arribà el *Referéndum Nacional para la Reforma Política*—, votat per les Corts franquistes, en el que fou considerat com el seu suïcidi polític —que conduiria a les eleccions generals de 1977—. D'aquesta manera, i amb el pànic que provocava dins de les files del Règim l'antecedent del 14 d'abril de 1931, les eleccions municipals de 1977 no se celebraren, ni per terços —lògicament— ni de cap altra manera. L'Ajuntament de 1974, sense Burrull, fou prorrogat indefinidament i arribà fins el 1979, administrant ja un sistema polític que no era el que l'havia situat allí on era. Passem a examinar aquells anys conflictius pels quals hagueren de passar els membres del tan addicte consistori de 1974.

La dimissió de Josep Burrull, l'Ajuntament provisional de Ricard Royo i la pressió ciutadana

Quan Josep Burrull dimití l'octubre de 1976 resultà fàcil d'establir una relació directa, de causa-efecte, entre la vaga de febrer i la seva decisió. Sobretot pel fet que l'alcalde havia deixat d'assistir als plens des de finals del mes de febrer, concretament la seva darrera compareixença fou el dia 26. Burrull estava intensament implicat en el procés de renovació

impulsat ambigüament pel govern Arias. De fet, l'alcalde es trobava implicat en un doble procés. D'una banda, reafirmar la seva voluntat de ser *l'home del règim* a la ciutat, presentant-se a l'elecció d'alcaldes convocada a primers de 1976.³¹ Aquest procés electoral, que de fet no canviava gran cosa ja que només facultava les corporacions per elegir alcalde entre candidats prèviament seleccionats per l'autoritat governativa, formava part dels intents del ministre de Governació, Manuel Fraga Iribarne, de donar un nou vernís de legitimitat *democràtica* al govern de la monarquia. Burrull s'hi presentà i guanyà, situació que fou la més corrent entre els alcaldes en exercici.³² L'elecció tingué lloc el mes de gener i sembla que no tothom es mostrà favorable a la candidatura de Burrull, a causa –diuen– de l'ambient enrarit a la ciutat; alguns regidors i exregidors manifestaren a l'alcalde que potser havia arribat l'hora del relleu.³³ Però l'alcalde s'estava convertint en una de les peces clau de l'intent d'organitzar una força política de suport al govern Arias a partir de l'entramat de govern territorial –Govern civil / Diputació / ajuntaments–, com el que serviria a la llarga a Suárez per constituir la UCD. L'impuls polític d'aquesta iniciativa, tutelada pel governador Sánchez-Terán era Joan Antoni Samaranch.³⁴

Per Josep Burrull deixar l'alcaldia era perdre protagonisme en el procés de recomposició del franquisme català, o potser millor dit dels partidaris de la nova monarquia del *Movimiento*. En aquest sentit, els esdeveniments de la vaga de febrer aconsellaren la seva sortida d'escena prudent, però no encara amb la intenció de dimitir. L'alcalde ho afirmava així de contundentment anys més tard:

"Jo, quan vaig veure que la línia política del país anava cap a aquest camí, camí de transició i de llibertat, com que jo no hi creia en aquest tema vaig dir 'senyors plego i s'ha acabat, que faci la transició un altre perquè jo no la puc fer'. N'hi ha que diuen que si jo vaig plegar va ser perquè si no sé què, si les firmes [referència al lliurament de signatures per la dimissió del consistori durant la vaga de febrer], si les ...res! Vaig plegar en el moment en què em vaig adonar que des de dalt s'anava cap a una transició política; i com que jo no hi estava d'acord i no volia fer-la..."³⁵

Evidentment la vaga general de febrer havia deixat un alcalde *tocat* que, amb dimissió o sense, hauria estat cessat tard o d'hora. Tradicionalment el franquisme havia cessat alcaldes sotmesos a tensions –públiques, privades o simplement *internes*–, sempre deixant passar un temps prudent entre una cosa i l'altra per no donar sensació de veure's sotmès a cap mena de pressió. Ara bé, aquests cessaments podien portar aparellada la promoció de l'alcalde cessat i no pas el retorn a la vida privada: tot depenia de si l'alcalde havia jugat un paper positiu segons la conveniència de les autoritats governatives. Així, per exemple, l'alcalde de Barcelona Joaquim Viola cessà en el càrrec aquell mateix 1976 completament cercat per l'oposició i, en canvi, fou *premiat* pel ministre Martín Villa amb la Direcció General d'Administració Local.³⁶ Per a Burrull els permisos renovats de quinze dies en quinze dies permetien esborrar-se del mapa local i continuar jugant com a alcalde en el procés polític de pseudoreforma del govern Arias. Sense càrrec hauria hagut de desaparèixer d'escena perquè era un procés extremadament oficialista.

Vistes així, les afirmacions de Burrull sonen potser massa taxatives. D'una banda, sense la vaga de febrer 1976 i esdeveniments similars –de mobilització popular a tots els nivells– com els que tingueren lloc durant la primera meitat de 1976, ningú no s'hauria plantejat anar cap a una transició com la que tant desgradava a l'alcalde fins al punt de portar-lo a dimitir. D'una altra banda, era evident que la seva absència del consistori responia al resultat de la vaga, malgrat que el seu joc complex impliqués resistir-se a la dimissió. Tanmateix, il·lustren una situació molt prò-

31 Vegeu BOE, decret 3230/1975, 5 de desembre de 1975.

32 Vegeu Martí MARÍN, *Els ajuntaments franquistes a Catalunya...* op. cit., p. 420-423.

33 Josep M. SANMIQUEL PLANELL, entrevistes efectuades entre l'11 i el 31 de gener de 1990, i Ramón NAVARRO BERNABEU, entrevista efectuada el 9 de gener de 1990.

34 Vegeu Martí MARÍN, *Els ajuntaments franquistes a Catalunya...* op. cit., p. 450-455.

35 Josep BURRULL BONASTRE, entrevistes citades.

36 Vegeu Martí MARÍN, *Els ajuntaments franquistes a Catalunya...* op. cit., p. 438-440.

pia del Règim: com el fet que malgrat les expressions de descontentament popular hi podia haver persones disposades a mantenir-se en càrrecs públics contra tota lògica democràtica, amb la condició que el Règim apostés per la seva continuïtat inequívoca –retocs menors al marge–. Tenim l'exemple de Blas Muñoz Blaya, alcalde de Santa Coloma de Gramenet, confirmat en el càrrec com Burrull el gener de 1976, malgrat que l'informe governatiu explicava –en una nota telegràfica– que havia calgut fer intervenir la força pública durant l'elecció: "Desalojado salón de 2ª vuelta actos griterío melenudos". Muñoz Blaya, a diferència de Burrull, encara seria elegit regidor com a cap de llista d'UCD el 1979.³⁷

28

L'endemà de la dimissió de Burrull, l'Ajuntament de Sabadell confirmava una sensació de debilitat i d'encastellament molt notable. Ricard Royo, alcalde en funcions durant els mesos precedents, passava a ser alcalde accidental sense incorporar ningú més al càrrec de tinent d'alcalde. Calia ara encarar una nova fase, curiosament sota la supervisió de Sánchez-Terán, que deixava de ser un home de Fraga per passar a ser-ho del nou ministre Rodolfo Martín Villa –un exgovernador civil de Barcelona, 1974-75, com ja havia passat amb Garicano–. En menys d'un any el consistori perdria qualsevol mena de legitimitat, i no tan sols per l'ambient de mobilització permanent de la ciutadania. La mobilització ciutadana s'encarregaria de demostrar, de forma creixent, que el consistori no l'integraven personalitats amb prou cintura per afrontar una situació que mai no havien imaginat que es produiria quan acceptaren el càrrec. Per ells l'opinió pública simplement no existia o podia deixar-se de banda. Tanmateix, cal manifestar que alguns d'aquests tinents i regidors, i notablement l'alcalde Royo, s'adaptaren a les circumstàncies amb un coratge polític digne de millor causa –cosa que no es pot dir pas de tots–. El cop de gràcia arribaria molt aviat.

La data clau fou el 15 de juny de 1977 quan les primeres eleccions generals donaren a Sabadell la victòria incontestable a les esquerres –31,28 % al

PSUC, 26,33 % al PSC-PSOE– i deixaven la governamental UCD en quarta posició –11,29 %, darrere del PDC de Jordi Pujol, que aconseguí el 15,2 %–. Fins aleshores, mal que bé, l'equip municipal havia anat mantenint una certa cohesió. Uns per convenciment que calia seguir la línia governamental –com fou el cas de l'alcalde Royo, que arribà a plantejar-se entrar en la candidatura d'UCD–; altres per pura disciplina interioritzada en anys i anys de submissió davant la superioritat. De l'impacte moral que provocaren les eleccions en donava compte en un amarg article, amb regust de desastre apocalíptic, el periodista Joan Macià Mercader³⁸ –el més destacat intel·lectual local del *Movimiento* aleshores–. A partir d'aquell traumàtic 15-J la disciplina que intentà mantenir el nou governador civil, Belloch Ruiz –arribat l'abril de 1977–, ja no fou el mateix. Excepte per presentar-se a algun procés electoral foren refusades totes les peticions de dimissió, que sembla que foren creixents entre tinents i regidors, però es toleraren àmpliament les baixes per malaltia i d'altres formes d'evitar de comparèixer en els plens.³⁹ Fou un llarg període de gairebé dos anys, viscut per molts –inclosos els coratjosos– com una lenta i inacabable agonia. Fins a l'abril de 1979, en què es produïren les primeres eleccions municipals del nou període democràtic, les autoritats municipals amb prou responsabilitat –o moral– per mantenir-se fermes en el lloc, tal com el govern civil marcava, quedaren permanentment exposats a l'assalt de l'oposició.

Aquest assalt es produí amb tant d'èxit a la ciutat que cap alcalde, tinent o regidor de 1939-79 no aconseguí de ser elegit democràticament l'abril de 1979 entre els comptadíssims que ho intentaren. Els casos de l'alcalde de Berga, Joan Noguera –elegit regidor per la UCD–, o el de Vic, Antoni Maria Sadurní –elegit regidor per Unió Vigatana–, ens mostren que no a tot arreu fou igual. A Sabadell el 1979 a ningú no li semblà que calgués reivindicar aquelles figures polítiques que s'havien promocionat amb el franquisme –figures d'un cert patetisme en l'etapa final.

37 AHGCB. Administración Local. *Elecciones municipales*. Año 1976, caixa sense numerar, expedients 20-25. Sobre Blas Muñoz Blaya, vegeu Martí MARÍN, *Els ajuntaments franquistes a Catalunya...* op. cit., p. 520-521.

38 Vegeu Juan MACIÀ MERCADER, "¿Bién o mal?", *Sabadell*, 2 de juliol de 1977.

39 Josep M. SANMIQUEL PLANELL, entrevistes citades.

Caldria esperar a 1987 perquè s'arribés a produir un únic cas, el de Joan Grau: un d'aquells *afectos / indiferentes* –ara cap de llista de CiU– que el 1974 abandonaren l'Ajuntament. Joan Grau faria al capdavant de la Cambra Oficial de Comerç i d'Indústria de Sabadell (COCIS) la seva pròpia transició –en fou el president de 1976 a 1982–, mostrant clarament que havia assumit de ple la nova situació política. El 1987, durant les eleccions, haver estat franquista –d'ocasió o de convicció és cosa que només ell podia saber– no li féu cap favor, a diferència de la seva trajectòria posterior, que d'alguna forma l'havia *rehabilitat*. L'exemple esmentat vol donar només una idea de com la ciutadania rebutjà clarament, quan se li donà l'oportunitat, tot el que havia significat un govern municipal mantingut per la força durant més de tres dècades. I és que la transició a Sabadell fou, sense cap mena de dubte, una profunda ruptura... ●